INTERNATIONAL

Scientific Indexing

Fresh Ideas for Growing your Citations

Certificate

This is to certify that **KARADENIZ BLACK SEA INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL** is indexed in International Scientific Indexing (ISI). The Journal has Impact Factor Value of **0.934** based on International Citation Report (ICR) for the year **2018-19**. The URL for journal on our server is https://isindexing.com/isi/journaldetails.php?id=7901

Editor ICR Team
(ISI)

International Scientific Indexing
(ISI)

International Sciencetific Indexing

(ISI Databese)

Google Akademik

Index Copernicus

(ICI World of Journals)

0?e=2159024400&v=beta&t=CF4F1szg_uFiz9jRhaq_EOQ_fhsIIMeUM8pbV_V-vC0

Central and Eastern European Online Library (CEEOL)

Modern Language Association

Directory of Research Journals Indexing

Sosyal Bilimler Atıf Dizini (SOBİAD)

Scientific Indexing Services (SIS)

KARADENİZ

BLACK SEA – ЧЕРНОЕ МОРЕ

Yaz/Лето/Summer 2019 ▪ Yıl/Год/Year 11 ▪ Sayı/Номер/Issue 42

ÜÇ AYDA BİR YAYINLANAN ULUSLARARASI HAKEMLİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ
ЕЖЕКВАРТАЛЬНЫЙ МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ОБЩЕСТВЕННЫХ НАУК
AN INTERNATIONAL QUARTERLY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES
ISSN: 1308-6200 WEB: www.dergikaradeniz.com; dergipark.gov.tr/kdeniz

Sahibi/ Учредитель/ Owner
Hayrettin İVGİN
Konur Sokak 66/7 Bakanlıklar-ANKARA (+90) 312 4259353 - hayrettinivgin@gmail.com

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Saliha Sinem İVGİN

Editörler / Editors / Редакторы

Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK (Baş Editör)
Prof. Dr. Bahattin ÇELİK (Arkeoloji)
Prof. Dr. Ceval KAYA (Eski Türk Dili)
Prof. Dr. Elfina SIBGETULLİNA (Tatar Dili ve Edebiyatı)
Prof. Dr. Enver SARI (Psikoloji)
Prof. Dr. Enver TÖRE (Tiyatro)
Prof. Dr. Ercan ALKAYA (Çağdaş Türk Lehçeleri)
Prof. Dr. Günay KARAAĞAÇ (Dilbilim)
Prof. Dr. Harun DEMİRKAYA- (Yönetim ve Strateji)
Prof. Dr. İhsan BULUT (Coğrafya)
Prof. Dr. Jabbor ESHONKUL (Özbek Dili ve Edebiyatı)
Prof. Dr. Kadir GÜLKAYRAN - (İran-Azerbaycan Dili ve Edebiyatı)
Prof. Dr. Mustafa ÜNAL (Dinler Tarihi)
Prof. Dr. Natalie KONONENKO (Slav Dilleri ve Edebiyatları)
Prof. Dr. Nurullah ALTAŞ (İlahiyat)
Prof. Dr. Remzi DEVLETOV (Rus Dili ve Edebiyatı)
Prof. Dr. Remzi KILIÇ (Tarih)
Prof. Dr. Roin KAVRELİSHVİLİ (Kafkasya - Yakıncağ Tarih)
Prof. Dr. Sibel CENGİZ (İktisat)
Prof. Dr. Süleyman KAYIPOV (Kırgız Dili ve Edebiyatı)
Prof. Dr. Şefika Şule ERÇETİN (Eğitim Bilimleri)
Prof. Dr. Yakup ÇELİK (Yeni Türk Edebiyatı)
Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN (Alman Dili ve Edebiyatı)
Doç. Dr. Ahmet İÇLİ (Eski Türk Edebiyatı
Doç. Dr. Alptürk AKÇÖLTEKİN (Beden Eğitimi)
Doç. Dr. Ergali ESBOSUN (Kazak Dili ve Edebiyatı)
Doç. Dr. Gönül KONAKAY (Muhasebe)
Doç. Dr. Kürşat ÖNCÜL (Halk Bilimi)
Doç. Dr. Mehmet TEYMUR (Felsefe)
Doç. Dr. Nadya TIDIKOVA (Sibirya Halkları)
Doç. Dr. RanettaGAFAROVA (Kırım Tatar Dili ve Edebiyatı)

Doç. Dr. Rezzan KARAKAŞ (Halk Edebiyatı)
Doç. Dr. Semra ÇEVİK (Resim)
Doç. Dr. Sönmez ABBASLI (Azerbaycan Dili ve Edebiyatı)
Doç. Dr. Zafer AYKANAT (İşletme)
Doç. Dr. Vedi AŞKAROĞLU (Karşılaştırmalı Edebiyat)
Dr. Öğretim Üyesi Arif Cem TOPUZ (Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi)
Dr. Öğretim Üyesi Arif KALA (Sosyoloji)
Dr. Öğretim Üyesi Hürriyet ÇİMEN (Turizm)
Dr. Öğretim Üyesi Kutay ÜSTÜN (Uluslararası İlişkiler)
Dr. Öğretim Üyesi Sami PATACI (Sanat Tarihi)
Dr. Öğretim Üyesi Ali Haydar SOYSÜREN (Siyasi Tarih ve Türk Siyasal Hayatı)
Dr. Öğretim Üyesi Sedat TAMAY (Müzik)
Uzman İlya İVANOV (Çuvaş Dili ve Edebiyatı)

Yayın Kurulu/ Редколлегия/ Editorial Board

Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ (Maltepe Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Anatoly A. BURTSEV (Ammasov Adına Yakutistan Devlet Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY (Emekli) ▪ Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN (Selçuk Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Ceval KAYA (Ardahan Üniversitesi)▪ Prof. Dr. Sulayman KAYIPOV (Çuy Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Faruk ÇOLAK (Niğde Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Prof. Dr. Hikmet KORAŞ (Niğde Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Dmitry D. VASİLYEV (Rusya Bilimler Akademisi) ▪ Prof. Dr. Elfina SİBGATULLİNA (Rusya Bilimler Akademisi) ▪ Prof. Dr. Yakup ÇELİK (Yıldız Teknik Üniversitesi)▪ Prof. Dr. Victoria V. KRASNYKH (Kiev Bilimler Akademisi)▪ Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN (Emekli)▪Prof. Dr. İhsan BULUT (Akdeniz Üniversitesi)▪ Prof. Dr. Mustafa ÜNAL(Erciyes Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. MambetturduMambetakun (Şincan Pedagoji Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Layli ÜKÜBAYEVA (Manas Üniversitesi)▪ Prof. Dr. Remzi KILIÇ (Erciyes Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Kemal ÜÇÜNCÜ (Karadeniz Teknik Üniversitesi)▪ Prof. Dr. Enver TÖRE (Artvin Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Şefika Şule ERÇETİN (Hacettepe Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Tina GELASHVİLİ (Samtskhe – Cavakheti Devlet Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Elena ARABADJİ (Melitopol Devlet Üniversitesi) ▪ Prof .Dr. Nikoloz AKHALKATSİ (Samtskhe – Cavakheti Devlet Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Natalie KONONENKO (Alberta Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Aleksandre MGHEBRİSHVİLİ (Gori Devlet Eğitim Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Betül KARAGÖZ (Giresun Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. GousKhan, JawaharlalNehruUniversity▪ Doç. Dr. Nadya TIDIKOVA (Altayistik Enstitüsü) ▪ Doç. Dr. İbrahim TÜZER (Yıldırım Bayazıt Üniversitesi) ▪ Doç. Dr. Vasil MOSİASHVİLİ (Samtskhe – Cavakheti Devlet Üniversitesi) ▪ Doç. Dr. Ahmet İÇLİ (Ardahan Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Giorgi SOSİASHVİLİ (Gori Devlet Eğitim Üniversitesi)

Redaksiyon / Редакция / Redaction

Prof. Dr. Roin KAVRELİŞVİLİ / Doç. Dr. Vedi AŞKAROĞLU

Uluslararas İlişkiler / Международныеотношения / International Relations Expert

Doç. Dr. Vedi AŞKAROĞLU : vediaskaroglu@ardahan.edu.tr

Yabancı Dil Danışmanları / Советникипоиностраннымязыкам / Foreign Language Consultants

Prof. Dr. Roin KAVRELİŞVİLİ / Doç. Dr. Vedi AŞKAROĞLU

Yazışma Adresi / Адресиздательства / Correspondance Address
Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK
Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü-Ardahan/TÜRKİYE
Tel.: (+90) 5308852928 - e-mail: dergikaradeniz@gmail.com
Baskı / Типография / Press: Bizim Dijital (ANKARA)
Mizampaj/ Расположение/ layout : Ayşe İKİZ

Bu dergi; International Sciencetific Indexing (ISI Databese), Index Copernicus (ICI World of Journals), ULAKBİM TR Dizin, Central and Eastern European Online Library (CEEOL), Google Akademik, Akademik Sosyal Bilimler İndeksi (ASOS Index) tarafından indekslenmektedir.

This journal is indexed by International Sciencetific Indexing (ISI Databese), Index Copernicus (ICI World of Journals), ULAKBİM TR Dizin, Central and Eastern European Online Library (CEEOL), Google Scholar, Acedemia Social Science Index (ASOS Index).

Hakem Kurulu / Советрецензентов / Editorial Board
- Prof. Dr. Tofiq ABDÜHASANLİ ABDÜLAZİZ OĞLU, Devlet İktisat Üniversitesi (Azerbaycan)
- Prof. Dr. Adnan AKGÜN - Marmara Üniversitesi, (Türkiye)
- Prof. Dr. Ali AKAR - Muğla Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN - Selçuk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Tayyar ARI - Uludağ Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. İbrahim Ethem ATNUR - Atatürk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Aygün ATTAR - Giresun Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Hasan BAHAR - Selçuk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Cevat BAŞARAN - Atatürk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Vladimir BELYAKOV - (Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Uwe BLAESİNG - (Hollanda)
- Prof. Dr. Valerij BOVTUN - Teknik Üniversite(Altay Kray - Rusya Federasyonu
- Prof. Dr. İhsan BULUT - Atatürk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Ahmet BURAN - Fırat Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Nalan BÜYÜKKANTARCIOĞLU - Hacettepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Ömür CEYLAN - Kültür Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Ahmet CİHAN - Nevşehir Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Marika JİKİA - İvaneCavakhishvili Tiflis Devlet Üniversitesi (Gürcistan)
- Prof. Dr. Asiye Mevhibe COŞAR - Karadeniz Teknik Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Salim CÖHCE - İnönü Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Halit ÇAL - Gazi Üniversitesi (Türkiye)
- Prof.. Dr. Bahattin Çelik - Iğdır Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU - Hacettepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Necati DEMİR - Gazi Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Remzi DEVLETOV - Kırım Devlet Pedegoji ve Mühendislik Üniversitesi, (Kırım)
- Prof. Dr. Abide DOĞAN - Hacettepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV - Muğla Üniversitsi (Türkiye)
- Prof. Dr. A. Bican ERCİLASUN - Gazi Üniversitesi (Türkiye)

- Prof. Dr. Şefika Şule ERÇETİN - Hacettepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Gavril GAVRILEVIÇ FILIPPOV - (NEF Üniversitesi Yakutistan - Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Nevin GÜNGÖR ERGAN - Hacettepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Hande BİRKALAN-GEDİK - Yeditepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Orhan GÖKÇE - Selçuk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. İsmail GÖRKEM - Erciyes Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Kadir GÜLKAYRAN - (İran)
- Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN - Ege Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Ali Osman GÜNDOĞAN - Muğla Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Hamza GÜNDOĞDU - Atatürk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Harun GÜNGÖR -Emekli (Türkiye)
- Prof. Dr. Figen GÜRSOY - Ankara Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Tacida HAFIZ - (Bosna-Hersek)
- Prof. Dr. Cengiz HAKOV - (Bulgaristan)
- Prof. Dr. VasiliyVasilyeviç İLLARİONOV (SAHA Cumhuriyeti -Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Alimcan İNAYET - Ege Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. BravinaRozalia INNOKENTYEVNA (SAHA Cumhuriyeti RAN -Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. JabborESHONKUL Bilimler Akademisi (Özbekistan)
- Prof. Dr. Aleksander KADİRBAYEV - (Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Fitnat KAPTAN - Hacettepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Günay KARAAĞAÇ - İstanbul Aydın Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Kerem KARABULUT - Atatürk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Recai KARAHAN - Yüzüncü Yıl Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Ayla KAŞOĞLU - Gazi Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Roin KAVRELİSHVİLİ - Samtskhe -Cavakheti Devlet Üniversitesi (Gürcistan)
- Prof. Dr. Ceval KAYA - Ardahan Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Sulayman KAYIPOV (CHUI Üniversitesi - Kırgızistan)
- Prof. Dr. İsmail KERİMOV - Kırım Devlet Pedagoji Üniversitesi (Kırım)
- Prof. Dr. Remzi KILIÇ - Niğde Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Faruk KOCACIK - Cumhuriyet Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Aynur KOÇAK - Yıldız Teknik Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Özdemir KOÇAK - Selçuk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Abdullah KORKMAZ - İnönü Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ - Ardahan Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Mehmet Fatih KÖKSAL - Ahi Evran Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Gous KHAN, (JawaharlalNehruUniversity Delhi - Hindistan)
- Prof. Dr. Victoria V. KRASNYKH - (Moskova Lomonosov Üniversitesi - Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Adnan KULAKSIZOĞLU - Marmara Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Muhtar KUTLU - Ankara Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Sabahattin KÜÇÜK - Emekli (Türkiye)
- Prof. Dr. Mambetturdu MAMBETAKUN (Şincan Pedagoji Üniversitesi, Çin)
- Prof. Dr. Olga MELNITCHOUK (NEF Üniversitesi - Yakutistan - Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. AlekseyevAnatoly NIKOLAYEVIC (RAN - Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Mehmet OKUR - Karadeniz Teknik Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Hikmet ÖKSÜZ - Karadeniz Teknik Üniversitesi (Türkiye)

- Prof. Dr. Mustafa ÖNER – Ege Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Ramazan ÖZEY – Marmara Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Haydar ÖZTAŞ – Selçuk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Nazım Hikmet POLAT – Gazi Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Hakan POYRAZ – Gazi Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Abdulkerim RAHMAN – (Çin)
- Prof. Dr. Hülya SAVRAN – Balıkesir Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Elfina SİBGATULLİNA – (Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Hatice ŞAHİN – Uludağ Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. İbrahim ŞAHİN – Osman Gazi Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN – Giresun Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Musa ŞAŞMAZ – Niğde Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Esma ŞİMŞEK – Fırat Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Cemalettin TAŞKIRAN – Kırıkkale Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Abdulvahap TAŞTAN – Erciyes Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Orhan Kemal TAVUKÇU – Rize Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN – Ege Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Kerim TÜRKMEN – Erciyes Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Berrak TARANÇ – Ege Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Halil İbrahim USTA – Ankara Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Mustafa ÜNAL – Erciyes Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Olga MELNİCUK – (NEF Üniversitesi – Yakutistan – Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Celalettin VATANDAŞ – Karadeniz Teknik Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Kamil VELİ – İstanbul Aydın Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. ObayevNikolay VYACESLAVOVIC (Tuva Devlet Üniversitesi – Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Hakkı YAZICI – Kocatepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Dursun YILDIRIM – Hacettepe Üniversitesi (Türkiye)
- Doç. Dr. Sönmez ABBASLI – Bilimler Akademisi (Azerbaycan=
- Doç. Dr. Mutlu Deveci – Fırat Üniversitesi, Elazığ (Türkiye)
- Doç. Dr. Ergali ESBOSUN – Abay Üniversitesi, (Kazakistan)
- Doç. Dr. Mustafa ŞENEL – Kafkas Üniversitesi (Türkiye)
- Doç. Dr. İbrahim TÜZER – Yıldırım Bayazıt Üniversitesi, Ankara (Türkiye)
- Dr. Öğr. Üyesi Abbas KARAAĞAÇLI – Giresun Üniversitesi (Türkiye)
- Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KILDIROĞLU – Ardahan Üniversitesi (Türkiye)

TEMSİLCİLİKLER / REPRESENTATIONS / ПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВА:

YURT İÇİ / ВНУТРИ СТРАНЫ / DOMESTIC

Prof. Dr. Zekeriya KARADAVUT – ANTALYA * Yrd. Doç. Dr. Bilşen İNCE ERDOĞAN – AYDIN * Doç. Dr. Salim ÇONOĞLU – BALIKESİR * Yrd. Doç. Dr. Ali ATALAY – BOLU * Halis TEKİN – BURDUR * Yrd. Doç. Dr. Rahman ÇAKIR – GİRESUN * Yrd. Doç. Dr. Fatma Sibel BAYRAKTAR – EDİRNE * Doç. Dr. Davut KILIÇ – ELAZIĞ * Yrd. Doç. Dr. Hilal OYTUN ARSLAN – İSTANBUL * Doç. Dr. Özkan ÖZTEKTEN – İZMİR * Doç. Dr. Bayram DURBİLMEZ – KAYSERİ * Yrd. Doç. Dr. Cengiz GÖKŞEN – KARS * Osman KABADAYI – KIRŞEHİR * Yrd. Doç. Dr. Mehmet EROL – KİLİS * Dr. Erkan KALIPÇI – KONYA–NEVŞEHİR * Yrd. Doç. Dr. Adnan Menderes KAYA – MALATYA * Yrd. Doç. Dr. İbrahim Ethem ÖZKAN – NEVŞEHİR * Doç. Dr. Hikmet KORAŞ – NİĞDE * Prof. Dr. Ergin AYAN – ORDU * Doç. Dr. Bekir ŞİŞMAN – SAMSUN * Yrd. Doç. Dr. Doğan KAYA – SİVAS * Prof. Dr. Kemal ÜÇÜNCÜ – TRABZON * Doç. Dr. Rezzan KARAKAŞ – DİYARBAKIR

YURT DIŞI / ЗА РУБЕЖОМ / ABROAD:

Mehmet Akif KORKMAZ – ALMANYA ▪ Jale İSMAİLOV – AZERBAYCAN ▪ İlya İVANOV – ÇUVAŞİSTAN ▪ Serpil KUP – FRANSA ▪ Maria CİKİA – GÜRCİSTAN ▪ Mehmet TÜTÜNCÜ – HOLLANDA ▪ Harid FEDAİ – KKTC ▪ Prof. Dr. Tacide HAFIZ – KOSOVA ▪ Prof. Dr. Hamdi HASAN – MAKEDONYA ▪ Lübov ÇİMPOYEŞ – MOLDOVA ▪ Eden MAMUT – ROMANYA ▪ Doç. Dr. Miryana MARİNKOVİÇ – SIRBİSTAN ▪ Prof. Dr. Elfina SİBGATULLİNA – RUSYA FEDERASYONU ▪ Hakan KARAKOÇ – RUSYA FEDERASYONU – YAKUTİSTAN ▪ Doç. Dr. Nadya TIDIGOVA – ALTAY ▪ Murat TOYLU – TATARİSTAN M.C. ▪ Natalya BUDNİK – KIRIM – UKRAYNA ▪ Dr. İrina KAYAN – POKROVSKAYA – UKRAYNA ▪ Prof. Dr. İngeborg BALDAUF – ALMANYA ▪ Prof. Dr. Ramesh DEOSARAN – TRİNİDAD–TOBAGO ▪ Prof. Dr. Pavel DOLUKHANOV – İNGİLTERE ▪ Prof. Dr. Charlyn DYERS – GÜNEY AFRİKA ▪ Prof. Dr. Shih–chung HSIEH – TAYVAN ▪ Doç. Dr. Rainer CZICHON – ALMANYA ▪ Doç. Dr. Ramile ESXADULLAKIZI – TATARİSTAN M.C. ▪ Doç. Dr. Cabbar İŞANKUL – ÖZBEKİSTAN ▪ Doç. Dr. Gholam VATANDOUST – KUVEYT ▪ Dr. Anarhan NADİROVA – KIRGIZİSTAN ▪ Prof. Dr. İsa HABİBBEYLİ – NAHÇIVAN ▪ Prof. Dr. Rukiye HACI – ÇİN ▪ Prof. Dr. Cengiz HAKOV – BULGARİSTAN ▪ Prof. Dr. Marika Jikia – GÜRCİSTAN ▪ Prof. Dr. Dosay KENÇATAY – KAZAKİSTAN ▪ Prof. Dr. Kopi KYÇYKU – ROMANYA ▪ Dr. Maria MAVROPOULOU – YUNANİSTAN ▪ Dr. Emna CHIKHAOUİ – TUNUS ▪ Yrd. Doç. Dr. Damuta CMMİELWSKA – POLONYA ▪ Prof. Dr. Tursun GABİTOV – KAZAKİSTAN ▪ Prof. Dr. Kadir GOLKAYRAN – İRAN ▪ Doç. Dr. Ergali ESBOSUNOV – KAZAKİSTAN ▪ Prof. Dr. Ebulfez AMANOĞLU – NAHÇIVAN ▪Dr. Kızıl Maadır SİMÇİT, RUSYA FEDERASYONU – TUVA. ▪ Ertuğrul KULAÇ – RUSYA FEDERASYONU – BURYATİA ▪ İrina JERNOSENKO – RUSYA FEDERASYONU – ALTAY KRAY. Prof. Dr. Ruslan KADİROV, (Dağıstan Cumhuriyeti, RUSYA FEDERASYONU) DoktorantNursaule AKHATOVA (Oral şehri KAZAKİSTAN) ▪ Prof. Dr. Gous KHAN, (Delhi – Hindistan)▪ Doç. Dr. Sönmez ABBASLI (BAKU – AZERBAYCAN ▪ Prof. Dr. Jabbor ESHONKUL (ÖZBEKİSTAN)

İÇİNDEKİLER/ CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ

Söz Başı
Presentation
Предисловие
Prof. Dr. Erdoğan Altınkaynak 8

PROF. DR. FİKRET TÜRKMEN 10

Araştırma Makaleleri

İKTİDARIN DİYALEKTİĞİ VE SANAT
The Dialectic Of Power And Art
Диалектика Власти И Искусство
Abdurrahman Güneş 1

I. DÜNYA SAVAŞI'NDA RUSYA'NIN ZONGULDAK'A YÖNELİK SALDIRILARI (1914-1915)
Russian Attacks On Zonguldak In World War I (1914-1915)
Атаки России На Зонгулдак В Первую Мировую Войну (1914-1915)
Arda Baş 14

AKADEMİDE TOPLUMSAL CİNSİYET: SOSYOLOJİ BÖLÜMÜ ÖRNEKLEMİ
Gender At The Academy: Samples Of Sociology Department
Гендер В Академии: Образец Социологии
Aylin Çiçekli 35

SOĞMATAR'DAN ELE GEÇEN BİR KARTAL FIGÜRÜ
An Eagle Figure From Sogmatar
Фигура Орла Из Согматара
Bahattin Çelik-Yusuf Albayrak 60

"СЛУЖИТЕЛЬНИЦА ДОБРОДЕТЕЛИ" –ЦАРИЦА КЕТЕВАН
"Erdemin Hizmetkâri" Kraliçe Ketevan
"The Virtuous Servant Of God" - Queen Ketevan
Dali Betkhoshvili 68

MENTALIY AND CULTURE OBSERVED DURING TRADITIONAL HOLIDAYS
(According To Ethnographic Materials On Adjara)
Geleneksel Bayramlarda Muhafaza Edilen Mentalite ve Kültür
(Acara Etnografik Malzemelerine Göre)
Ментальность И Культура, Сохранённая В Традиционных Праздниках
(По Этнографическим Материалам Аджарии
Davit Shavianidze 83

ÖSKÖN DANİKEYEV'İN *"BAKİR"* ÖYKÜSÜNDE YAPI VE İZLEK:
EĞİTİM VE ÜRETİMİN ÖNEMİ
Story Of Öskön Danikeyev In The "Bakir" Structure And Themes:
The Importance Of Educatıon And Productıon
Структура И Мониторинг Истории Япи Меди Эскона Даникеева:
Значение Образования И Производства
Emrah Altıok 91

1835 NÜFUS SAYIMINA GÖRE ARDANUÇ SANCAĞININ DEMOGRAFİK YAPISI
Demographic Structure Of Ardanuc Sanjak According To 1835 Census
Демографическая Структура Арданучского Санджака По Данным Переписи Населения 1835 Года
Faruk Taşkın-Ali İrfan Kaya 101

ESKİŞEHİR İLİ TEPEBAŞI İLÇESİ'NE AİT GAYRİMENKUL DEĞER ARTIŞ HARİTALARININ OLUŞTURULMASI
Creating Real Estate Appreciation Maps In Tepebaşi District Of Eskişehir
Создание Карт Недвижимости Недвижимости С В Тепебайском Районе Эскишехир
Gökben Adana Karaağaç-Serpil Altınırmak-Mustafa Ergün.....116

URFA ULU CAMİİ HAZİRESİNDEKİ MEZAR VE MEZAR TAŞLARI SÜSLEMELERİ
Urfa Great Mosque Cemetery Stones Decorations
Укращения В Надгробных И Могильных Плитах В Мавзолеях Большой Мечети Шанлыурфы.
Gül Güler.....142

ÇİN HALK CUMHURİYETİ DIŞ POLİTİKASINDA AFGANİSTAN
Afghanistan In The Foreign Policy Of People's Republic Of China
Афганистан Во Внешней Политике Китайской Народной Республики
Kubilayhan Erman.....154

İLMİNSKİY'NİN EĞİTİM SİSTEMİ ÜZERİNDEN RUS MİLLİYETÇİLİĞİNİN KISA BIR OKUMASI
A Short Reading Of Russian Nationalism Via Ilminsky's Education System
Краткое Чтение Русского Национализма О Системе Обучения Ильминского
Kutay Üstün-Metehan Karakurt.....177

KIRGIZ ŞİİRİNDE 'AKAN SU' AKIMI İLE YAPILAN TABİAT GÜZELLEMESİNİN ÇAĞRIŞIMLARI ÜZERİNE
On The Reflections Of The Nature Lyrics With 'Flowing Water' Theme In Kyrgyz Peotry
О Концепте «Река, Поток Воды» И Его Ассоциативном Поле В Киргизской Поэзии В Контексте Описания Пейзажа
Mustafa Kundakcı.....188

GÖKHÖYÜK BAĞLARI HÖYÜĞÜNDEN ERKEN DEMİR ÇAĞI SERAMİĞİ
Early Iron Age Ceramics From The Gökhöyük Bağlari Mound
Керамика Раннего Железного Возраста От Людей Гёхёюка
Ramazan Gündüz.....204

NUMAN ÇELEBİ CİHANIN "ANT ETKENMEN" KIRIM TATAR MİLLİ MARŞ'ININ TARİHİ, ANLAM İNCELEMESİ
Историко-Семантический Анализ Национального Гимна Крымских Татар «Ант Эткенмен» Номана Челебиджихана.
Historical-Semantical Analysis Of Numan Çelebi Cihan's Crımean Tatar National Anthem: "Ant Etkenmen" Abstract
Ranetta Gafarova.....223

TIME- SPACE CONTINUUM IN GEORGIAN ROMANTIC POETRY
Gürcü Romantik Şiirlerinde Mekan Ve Zaman
Пространственно-Временной Континуум В Грузинской Романтической Поэзии
Tamar Akhalkatsi.....235

ПОЛИТИКА ГРУЗИНСКОГО ЦАРЯ БАГРАТА IV-ГО В КОНЦЕ 60-Х И В НАЧАЛЕ 70-Х ГОДОВ XI-ГО ВЕКА
1060'lı Yılların Sonu İle 1070'li Yılların Başlarında Gürcistan Kralı Iv. Bagrat'ın Siyaseti
Politics Of The Georgıan Kıng Bagrat Iv At The End Of 60s And At The Begınnıng Of 70s Of The Xi Century
Vasil Mosiashvili.....246

BEKSULTAN NURJEKEULİ'NİN "EY, DÜNYA EY!" ADLI ROMANINDA KAZAK KİMLİĞİ VE RUS İMAJI
Kazakh Identity And Russian Image In Beksultan Nurjekeuli's Novel "Ey, Dünya Ey!"
Казахская Идентичность И Русский Образ В Романе Бексултана Нуржекеулы «Әй, Дүнийе-Ай!»
Yılmaz Bacaklı.....254

SÖZ BAŞI

SÖZ BAŞI

Saygı değer okuyucular,

Dergimizin 42. Sayısı Prof. Dr. Fikret Türkmen'e armağan edilmiştir. 43. Sayımız Prof. Dr. Cabbar Ishankul'a armağan edilecektir. Yazılarınızı bekliyoruz.

Posta adresimize gelen makalelerin kabul edilmediğini daha önce ilan etmiş, sayfamıza da koymuştuk. Makalelerinizi lütfen sistem üzerinden gönderiniz. DergiPark projesi kapsamında yüklenen makaleler editörlerimiz tarafından uygunluğu kontrol edildikten sonra hakemlere gönderilerek değerlendirmeye alınmaktadır. **Hakemlik durumu "Akademik Performans"tan çıkarıldığı için gecikmeler meydana gelmektedir. Gecikmeleri önlemek ve hakemliğe teşvik için bu sayımızdan sonra her hakeme belirli bir ücret ödenecektir.**

Yayın kurallarımıza dergimizin internet sayfasından ulaşabilirsiniz. Yayın kurallarına uymayan hiçbir makale yayınlanmayacaktır. Ön incelemeden sonra size kabul edildiğine dair bir yazı geldiğinde, makalenizin hakem sürecine girdiğini ve bu işlemin de en geç bir ay içinde sonlanacağını bilmelisiniz. Hakem sürecinden geçen her makale sıraya konularak yayınlanacaktır.

Dergimiz doçentlik başvuru kriterlerine uygundur.

Bizler, hiçbir yerden maddi destek almadan bugünlere geldik. Yazarlarımızın yapmış oldukları katkı için teşekkür ederiz. Yayınlanacak her makale için, yayın ve diğer masrafları gidermek adına dergimizin posta çeki hesabına 300 Türk Lirası veya karşılığında döviz yatırılması gerekmektedir. Anlayışla karşılayacağınızı umuyoruz.

Siz değerli okurlarımız dergimizin yayınlanmış sayılarına, arşivlerimizdeki makalelerine www.dergikaradeniz.com internet adreslerinden erişebilirsiniz.

Akademik yükselme sağlayanlara başarılarının devamı, aramızdan ayrılan bilim insanlarına Tanrıdan rahmet diliyoruz.

Çalışmalarınızda kolaylık ve başarılar dilerim.

Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK
Editör

PRESENTATION

Dear Readers;

The 42nd issue of our journal is dedicated to Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN. The 43rd issue will be dedicated to Prof. Dr. Cabbar Ishankul, so we are expecting your scientific articles.

We announced previously that articles sent to us through e-mail will not be considered for publication. Please send your articles through the system present in ULAKBİM-Dergipark. The articles will be examined technically by our editors and those considered suitable will be sent to the referees for blind review. Unfortunately, as activities as referees are no longer included in academic performance, we may experience some delays in the procedures. In order to overcome delays, referees will be paid for their contributions. Therefore, these expenses will be included in the fees, which will be TL 300 in the following issues.

You can attain the writing format and requirements through the website. Articles not complying with the format and rules will certainly be turned down. Following the preview, it must be known that your article is through evaluation process, which will be finalised in one month at most. Articles accepted by the referees will be published in turn.

Our journal meets the requirements for application for associated professor degree.

So far, we have received no financial support and met all the expenses personally.We thank all those who have made scientific contributions. In order to meet the publication and other expenses, from now on we are obliged to demand a payment of TL 300 for each article, to be deposited to the bank account. We hope you will find this convenient.

You can attain the published issues of our journal and the articles in the archives through www.dergikaradeniz.com ; www.dergikaradeniz.net ;www.dergikaradeniz.org .

We congratulate the academicians who have attained new titles and pay tribute to those who have passed away.

We wish you a bright period of success.

Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK
Editör

ПРЕДИСЛОВИЕ

Уважаемые читатели,

42-ой номер нашего журнала посвящается профессору Фикрету Тюркмен. 43 – ий номер будет посвящатся профессору Cabbar Ishankul'a. Ждём ваших статей.

В предидущих номерах мы оповещали вас о том, что доклады. высланные по электронной почте не будут приниматся. Пожалуйста, пришлите доклады пользуясь системой по докладам. Оформление докладов, высланных в рамках проекта Dergipark, проверяются нашей редколегией. Затем они они посылаются рецензентам. Поводом задержки публикаций статей послужило исключение статуса рецензента из формата "Академического перформанса". Для предотвращения задержек и поощрения рецензентов со следующего номера каждому из них будет выплачена определённая сумма.

Требования к оформлению статей проставлены на нашей элекронной веб. странице. Статьи, не соответствующие требованиям не будут опубликованы. После предворительного контроля статей Вы будете уведомлены о принятии статьи. Рецензирование и другие формальности продлятся в течении одного месяца. Статья, получившая положительную рецензию, будет опубликована с соблюдением очерёдности.

Наш журнал соответствует к критериям научно-педагогического звания – доцент.

До последнего времени наш журнал не получал материалной или финансовой поддержки. Редколлегия благодарит всех авторов за вклад в выходе в свет журнала. В целях покрытия канцелярских расходов для публикации статьи в журнале необходимо переслать 300 турецких лир или валюту по соответствуючему курсу на почтовый счёт журнала.

Архив журнала содержится по адресу: www.dergikaradeniz.com

Учёным желаем высоких научных достижений и чтим помять коллегам, покинувших нас.

Желаю вам успехов в научной работе.

С уважением,

Профессор доктор Эрдоган АЛТЫНКАЙНАК
Редактор журнала

Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi
Volume: 42**,** Summer-2019**, p. 60-67**
ISSN: 1308-6200 DOI Number: 10.17498/kdeniz.573504
Research Article
Received: June 2**,** 2019 **Accepted:** June 6, 2019
This article was checked by iThenticate

SOĞMATAR'DAN ELE GEÇEN BİR KARTAL FİGÜRÜ

AN EAGLE FIGURE FROM SOGMATAR

ФИГУРА ОРЛА ИЗ СОГМАТАРА

Bahattin ÇELİK [*]
Yusuf ALBAYRAK[**]

ÖZ

Kalkolitik Çağ'dan başlayıp, Orta ve Erken Tunç Çağı, Demir Çağı, Roma Dönemi ve İslami Dönem'den günümüze kadar kesintisiz yerleşim gören Soğmatar, özellikle M.S. 2. yüzyılda Ay Tanrısı Sin'e tapınım ile ön plana çıkmıştır. Nekropol alanı yanında ana kayaya yapılmış kutsal alanları ve yaşam alanları ile de dikkat çeken Soğmatar'da ana kaya üzerine işlenmiş rölyefler günümüze dek koruna gelmiştir. Ay tanrısı Sin'e ait rölyefler yanında bir kartal rölyefi de ana kaya işlenerek yapılan kutsal bir alan içerisinde görülmektedir. Büyük bir blok üzerinde yer alan kartal kanatları açık şekilde oldukça detaylı şekilde işlenmiştir. Neolitik dönemden günümüze değin pek çok medeniyette önemli bir figür olarak kullanılan kartal her dönem için çok farklı anlamlar taşımaktadır. Gökyüzündeki gücün simgesi olarak önemli bir yere sahip olan kartal kutsal bir hayvan olarak ön plana çıkar. İnsanoğlu kartalı siyasi bir güç simgesi olarak, mitolojik ve doğadaki haliyle tasvir sanatına yansıtmıştır. Kartal motifleri mühür baskılar yanında, Seramik kap formlarında, rölyeflerde ve mezar stellerinde de kullanılmıştır. Kartal hem fiziki hem de manevi (öbür dünya) durumla ilgilidir. Soğmatar'da yer alan kartal tasvirinin benzerlerini Roma sanatında mezar stelleri üzerinde görmekteyiz. Nekropol alanı olarak kullanılan Soğmatar'da ele geçen öbür dünya ile de ilgili olan kartal tasviri, ölü insanın vücut bulmasının bir simgesi ve de mezar sahibinin erkek olduğunu ifade etmek için yapılmış olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Şanlıurfa, Soğmatar, Kartal, Mezar Steli, Zeus.

ABSTRACT

Beginning from the Chalcolithic Age, the Middle and Early Bronze Age, Iron Age, Roman Period and the Islamic Period, until today, settled in the Sogmatar, especially A.D. in the second century, the Moon God came to the fore with Sin'a worship. Besides the necropolis area, the reliefs on the bedrock are also preserved in Sogmatar, which is remarkable with its sacred areas and habitats. In addition to reliefs of the Moon God Sin, an eagle relief is seen in

[*] Orcid: 0000-0001-8386-0062. Prof. Dr. Iğdır Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü. (bahattin.celik@igdir.edu.tr)
[**] Orcid: 0000-0002-2001-6718 Dr. Öğr. Üyesi, Aksaray Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, (albayrakyusuf55@hotmail.com)

a sacred area made of main rock. The eagle wings on a large block are clearly covered in detail. The eagle, which has been used as an important figure in many civilizations from the Neolithic to the present, has many different meanings for each period. The eagle, which has

an important figure of the power, stands out as a sacred animal. Humankind has reflected the eagle in their art as a symbol of political power, depicted in mythological and natural form. The eagle motifs are used in ceramic pot forms, reliefs and grave steles as well as seal prints. Eagle is both physical and spiritual (the other world) is related to the situation. similar to the depiction of the eagle at Sogmatar , we see on the grave steles in Roman art. The image of the eagle, which is related to the other world that was found in Sogmatar, which is used as a necropolis area, should be made to indicate that the dead person is a symbol of the incarnation and that the grave owner is a man.

Keywords: Şanlıurfa, Soğmatar, The Eagle, Grave Steles, Reliefs.

АННОТАЦИЯ

В Согматаре, который является постоянно населённым пунктом начиная с эпохи энеолита, среднего и раннего бронзового периода, железного века, римского и исламского периодов по сегодняшняшний день, в основном со 2-го столетия нашей эры на первый план выходит Бог Луны Син. Резные рельефы на скале в Согматаре, рядом с некрополем, привлекают внимание своими священными и жилыми зонами, которые сохранились до наших дней. Рядом с рельефами бога луны Син, в священном месте имеется рельеф орла, вырезанный на основной скале. Раскритые крыля орла на большом блоке четко обработаны в деталях. Орел, который использовался в качестве важной фигуры во многих цивилизациях от неолита до современности, имеет разные значения для каждого периода. Орел, занимающий важное место как символ высшей власти неба, выделяется в роле священного животного. Человек отразил орла как символа политической власти. Орнаменты орла в мифологической и естественной форме в искусстве изображения использовались в на керамических горшках, разных рельефах и могильных стелах. Орел привлекает внимание как физический, так и с точки зрения духовного (загробного) мира. Мы видим сходство изображения орла из Согматара на гробницах римского искусства. Изображение орла из Согматара связано с загробным миром, символизирующий мёртвого человека и владельца могилы, по всей вероятнсти мужчины.

Ключевые слова: Шанлыурфа, Согматар, орёл, надгробная стела, зевс.

1. Giriş

Kartal, atmacagiller (Accipitridae) familyasına üyedir. Gaga uzun, ucu çengel gibi aşağı doğru kıvrılmış ve üst çenenin kenarları keskindir. Ayak tırnakları keskin ve kıvrıktır. Kartallar Antarktika hariç tüm dünyada görülür. Genellikle ormanlarda, dağlarda ve açık alanlarda yaşarlar (Demirsoy 1998, 341).

Kartal Figürü Neolitik Dönemden itibaren karşımıza çıkan bir hayvan figürüdür. M.Ö. 10. bine tarihlenen Göbekli Tepe'de bugüne kadar pek çok kartal ve akbaba figürü ve heykeli ele geçmiştir (Schmidt 2010, 245-246, Fig. 10-11; Notroff ve diğ. 2016, s. 77-78, fig. 5.9; Dietrich ve diğ. 2017, 114, 115 fig. 5.18-19). Ayrıca, yine Göbekli Tepe'de yapılan kazılarda kartala ait kemikler de ele geçmiştir (Peters ve Schmidt 2004, 206, 214, tab.3). Kartal ve İnsan Başının birlikte tasvir edildiği heykeller de Göbekli Tepe'de bulunmuştur (Schmidt 2010, 246, Fig. 12). Kalkolitik Dönem'de kartal tasvirleri mühürler üzerinde görülmektedir. Değirmentepe'de Obeyd Evresi'nde çanak çömlek grupları ile birlikte kartal tasvirli taştan

bir damga mühür bulunmuştur. Damga mühürdeki kartalın başı profilden, kanatları gövdesi ve kuyruğu cepheden gösterilmiştir (Esin-Harmankaya 1988, 85).

Kültepe'den açığa çıkarılmış bir mühür baskısı üzerinde bir adet çift başlı kartal tasviri görülmektedir (Kulakoğlu-Öztürk 2015, fig. 4). Alaca Höyük mezarında bulunmuş tunçtan yapılmış bir güneş kursu üzerine tünemiş kartallar betimlenmiştir (Arık 1937, CXCII). Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nın erken evresinden itibaren en çok tercih edilen motiflerden biri kartal tasviri olmuştur. Kartala benzeyen tüm kuşlar detayına bakılmaksızın kartal olarak tanımlanmaktadır (Boehmer-Güterbock 1987, 21). Oğuzeli'nden ele geçen silindir mühür baskısındaki kartal, çatallı kuyruklu ve boynu halkalı olduğu için tek örnektir (Erkanal 1993, 38, Lev. 13, II1-X/12). Kartalın başı, gövdesi ve pençesi profilden, kuyruğu ve açık tek kanadı cephedendir. Pençeleri üzerinde yere basmaktadır Boynunda üç adet halka motifi görülür. Konya-Karahöyük'ten açığa çıkarılmış iki damga mühür baskısından (Alp 1994, 38, 175, Lev. 77/203, şek. 84) ilkinde sola bakan uzun boyunlu kartalın başı profildendir, gövdesi, iki yana açık kanatları, pençesi ve kuyruğu cephedendir. Uçmaya veya inmeye hazırmış gibi bir izlenim uyandırmaktadır. Mührün etrafı zikzak çizgi bandı ile çevrelenmiştir. İkinci kartal tasviri (Alp, 1994: 169, şek. 71, Lev. 154/473), yarım ay biçimli bir nesne üzerine dört kez basılmış olan bir damga mührün baskısı üzerinde yer alır. Kısa boyunlu olan, sağa bakan kartalın başı profildendir ve gövdesi, iki yana açık kanatları, kuyruğu ve pençeleri cepheden gösterilmiştir. Kartal, Kültepe Kaniş-Karum II. tabakasına ait silindir mühür baskıları üzerinde Av Tanrısı'nın kutsal hayvanı olarak tasvir edilmiştir. Bunlarda kartalla birlikte tavşan sıkça görülmektedir (Canby 2002, 161). Kültepe Kaniş-Karum Ib tabakasına ait iki damga mühür baskısı üzerindeki kartal motiflerinden biri (Özgüç N. 1968, 33, XXXIII-2a-b) etrafı kalın ip bezemeli daire şeklinde çerçeveli bir mühür üzerindedir. Kartalın başı profildendir ve sola bakmaktadır. Gövdesi, iki yana açık kanatları, pençesi ve kuyruğu cepheden tasvir edilmiştir. Kültepe Kaniş-Karum II. tabakada açığa çıkarılmış kartal tasvirli iki taş kalıp (Özgüç 1955, 449, fig. 22) birisi tam diğeri ise sağlam ve dikdörtgen levha biçimindedir. Sağlam olan taş kalıpta tasvir edilmiş kartal bir daire içerisinde yer almaktadır. Kartalın birbirine paralel çizgilerle yapılmış gövdesi cepheden başı profilden betimlenmiştir. Alaca Höyük'ten yonca yaprağı biçimindeki damga mühür (Koşay 1951, 97, Lev. 81, res. 1) üzerindeki kartalın başı profilden, iki yana açık kanatları, pençesi ve kuyruğu cephedendir. Hitit tanrı tasviri metinlerinde bahsi sıkça geçen kartalın, Kırların Koruyucu Tanrısı ile birlikte tasvir edildiği örnek (Jacob 2002, res. 124) Yeniköy Kabartması'dır. Steatitten küçük bir levha üzerine yapılmış Kırların Koruyucu Tanrısı bir geyik üzerinde ayakta durmaktadır ve sol elinde ucu kıvrık lituus ile ileriye uzattığı sağ eliyle bir kartal tutmaktadır. Figürin başı ve ayakları profilden vücudu ise cepheden tasvir edilmiştir. Figürin dikey yivlerle süslenmiş başlığı tek boynuzludur. Elbisesi kısa kollu ve kısa eteklidir. Belinde ucu kıvrık ve hilal kabzalı bir kılıç vardır. Elinde tuttuğu kartalın kanadında ayrıntı iki yivle verilmeye çalışılmıştır.

Mitolojik metinlerde kartal birçok efsaneye konu edilmiştir. Telipinu Efsanesi'nde de kaybolan tanrı Telipinu'yu aramak için Güneş Tanrısı kartalı görevlendirmiştir (Ertem 1965, 185). Urartu Dönemine ait kartal betimlemeleri, göğün ve evrendeki gücün, güneşin, Tanrı'nın simgesi olarak görülmüştür ve öyle kabul edilmiştir (Kaçmaz-Levent 2015, 397). Urartu askerlerine ve krala yol gösterircesine aynı yöne doğru uçar şekilde tasvir edilen kartalın orduya güç kazandırdığı düşünülmektedir (Yıldırım 1989, 24). Kartal Pers krallığının amblemidir ve Perslere göre kartal, Fırtına Tanrısı'nın bir biçimidir. Kartalın tüylerinin kabilenin duacılarını cennete taşıdığına inanılır (Coleman 2007, 314).

2. Soğmatar'dan Ele Geçmiş Kartal Figürü

Soğmatar, bugünkü Şanlıurfa ilinin 60 km. güneydoğusunda, Harran ilçesinin ise 40 km. kuzey doğusunda Tektek dağlarında önemli pınarların bulunduğu bir yerdedir. Özellikle M.S. 2. yüzyılda Ay Tanrısı Sin'e tapınağı ile ön plana çıkan Soğmatar'ın bulunduğu alan çoğunlukla alçak tepeler şeklinde kayalıklardan oluşmaktadır. Alana girişte, kuzeyde yer alan alçak kayalık tepenin eteklerinde nekropol alanı, daha ilerde bir höyük, höyüğün güneyindeki kayalık tepenin kuzey sırtında Ay Tanrısı Sin'in kabartma heykeli ve yazıtlar yer alır. Höyüğün kuzey ve güney yönündeki tepe sırtlarında ve de batıda yer alan tepelerin üzerinde kaya mezarları yer alır. Ayrıca, oldukça geniş bir girişe sahip ve içeride nişler yer alan, Kutsal Alan olabileceğini düşündüğümüz kayaya oyulmuş mekânlar ile işlevlerini tam olarak saptayamadığımız ancak yakın dönemlerde konut olarak kullanım görmüş mekânlar vardır.

Höyüğün kuzeyinde yer alan birbirine bağlantılı doğu batı yönünde ana kaya işlenerek yapılmış üç mekân yer almaktadır. Bu mekânlardan ortadaki konut, yanlardakiler ise kutsal alan olarak kullanılmıştır (Resim 1). Batıda yer alan mekan tek odadan oluşan dikdörtgen plandadır. Bu mekanın giriş açıklığı 2.10x1.50 m., oda ise 12.00x6.00 m. ölçülerinde ve 3.00 m. Yüksekliğindedir (Çizim 1). Odanın güney tarafında iki kemer açıklığı ile bir arka oda oluşturulmuştur (Resim 2). Kemerlerin üzerinde tavana kadar uzanan 1.00 m. yüksekliğinde, 0.20 m. genişliğinde ve 0.20 m. derinliğinde 4 tane niş yer alır. Odanın tavanında ve duvarlarında muhtemelen ip bağlamak için kullanılan ana kayaya açılmış kancalar bulunur. Güneyde yer alan kemerin hemen altında büyük bir blok üzerinde bir kartal kabartması dikkat çeker (Resim 3). Kartal'ın açık kanatları ile birlikte genişliği 96 cm. yüksekliği 88 cm.'dir (Çizim 2). Baş profilden, gövde ve kanatlar ön cepheden verilmiştir. Ayak pençeleri kırılmış, baş kısmı ise biraz tahrip edilmiş şekildedir. Kanatlardaki ve gövdedeki tüyler detaylı şekilde verilmiştir.

3. Sonuç ve Değerlendirme

Kartal Klasik dönemde Tanrı Zeus'un hizmetkârı (Rose 2005, 145) ve atribütüdür. Tahtında otururken veya adım atar şekilde tasvir edilen Zeus çoğunlukla elinde yıldırım demeti tutar veya bazen yanında bir kartal bulunur (Dixon-Kennedy 1998, 328). Kartal hem Zeus'un hem de fiziki güç ve cesaretin simgesidir (Rodenwalt 1919, 79). Roma'da kartal tanrı Jüpiter ile ilişkilendirilir (Coleman 2007, 314). Bu dönemde kartal, ölülerin ruhlarını gökyüzüne çıkaran bir kuş olarak ta tanınır. Kanatları açık kartal, Baal ve Zeus'u sembolize eder. Kartal figürü, mezarın Zeus'un koruyuculuğu altında bulunduğu fikrini vermektedir (Buyruk 2013, 169). Kartal tasviri mezar stellerinde de görülmektedir. Mezar stellerinde, üçgen alınlığın ortasında gövdesi cepheden, başı profilden verilmiş kartal tasviri daha çok Phrygia olmak üzere İsauria ve Lykonia bölgelerinde de yaygındır (Calder1928,fig. 32, 93, 113, 116, 259, 269). Mezar ve adak kabartmaları üzerinde Zeus ikonografisiyle bağlantılı olarak kartal betimi yer alır. Genellikle kartal ile ölünün bedeni temsil edilir ve bu betimle ölünün tanrının yakınında olduğu mesajı verilmek istenir (Lochman 2003, 211).

Soğmatar'da ele geçmiş olan kartal figürü genel olarak Roma döneminde erkeklere ait mezar stellerinde görülen kartal figürleri ile benzer bir stilde yapılmıştır. Bu kartal figürü Soğmatar'da bugüne kadar ele geçen tek kartal figürüdür. Ve ayrıca, bugüne kadar Soğmatar'da herhangi bir kartal figürlü mezar steline de rastlanmamıştır. Soğmatar'ın güneyinde yer alan Palmyra'da ve batısında yer alan Zeugma'da yapılan kazılarda yoğun olarak kartal tasvirli mezar steli ele geçmiş olmasına rağmen Soğmatar'da olmaması ilginçtir.

Kartal figürünün yapıldığı taş bloğun büyük olması sebebiyle bir mezar stelinden daha çok mimari bir unsurun parçası imiş gibi görünmektedir. Roma döneminde, Soğmatar'da sadece Ay Tanrısına ait kült alanı olmadığı bilinmektedir. Diğer tanrılara ait kutsal alanların var olduğu ele geçen bazı buluntulardan anlaşılmaktadır (Mutlu ve Albayrak 2018, 140).

Soğmatar'da ele geçen kartal figürü belki de tanrı Jüpitere ait kutsal bir yapının üzerinde yer alan bir kartal figürü olmalıdır. Başka tanrılara ait tapınım alanlarını ortaya çıkartmak için Soğmatar'daki yer altı tünellerinde ve köyün altındaki yapılarda arkeolojik kazılar yapılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Mutlu, S.İ. - Y. Albayrak, (2018). "Harran Ve Soğmatar'da Sin Kültünün Varlığı." *Karadeniz,* Sayı. 37, S. 133-144.

Alp, Sedat (1994). *Konya Civarında Karahöyük Kazılarında Bulunan Silindir Ve Damga Mühürleri.* Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Boehmer, R. M.- Güterbock, H. G. (1987). *Glyptikaus Dem Stadtgebietvon Boğazköy: Grabungskampagnen 1931-1939, 1952-1978 (Boğazköy-Hattuša; Xıv)*. Berlin: Gebr. Mann Verlag

Buyruk, H. (2013). "Adana Arkeoloji Müzesi'nde Bulunan Hıristiyanlarca Kullanılmış İki Antik Lahit, Two Antigue Sarcophaguses In Adana Archeological Museum Used By Christians As Well". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal Of International Social Research* Cilt: 6 Sayı: 27, 166-177.

Calder, W. M.(1928). *Monumentaasiaeminorisantiqua I. Manchester*,Londonpress

Canby, J. V. (2002). "Falconry (Hawking) İn Hittite Lands". *Jnes,* V/61, 61-200

Coleman, J. A. (2007). *The Dictionary Of Mythologyi An A-Z Of Themes*, Legendsend Heroes. London: Capella; First Edition.

Demirsoy, A. (1998). *Yaşamın Temel Kuralları (Omurgalılar/Amniyota (Sürüngenler, Kuşlar Ve Memeliler)* Cilt -3 / Kısım 2. Ankara, Meteksan Yayınları

Dıetrıch, O.-J. Notroff-K.Schmıdt (2017). "Feasting, Social Complexity, And The Emergence Of The Early Neolithic Of Upper Mesopotamia: A View From Göbekli Tepe" Ch.5, S. 91-132. *Feast, Famine Or Fighting? Multiple Pathways To Social Complexity*. (Eds.) R.J. Chacon, R.G. Mendoza, Springer International Publishing **Ag.**

Dıxon-Kennedy, M. (1998). *Encyclopedia Of Greco-Roman Mythology*. Santa Barbara, Calif. Abc-Clıo.

Erkanal, A. (1993). *Anadolu'da Bulunan Suriye Kökenli Mühürler Ve Mühür Baskıları/Die İn Anatolien Vorkommenden Altsyrichen Siegel Ve Siegelabdrucke.* Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Ertem, H. (1965). *Boğazköy Metinlerine Göre Hititler Devri Anadolu'nun Faunası*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Esin, U. - Harmankaya, S. (1988). "Değirmentepe (Malatya) Kurtarma Kazısı 1983 Yılı Raporu". *Ix. Kazı Sonuçları Toplantısı,* Cilt 1, 6-10 Nisan 1987. Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, S. 79-126.

Jacob, W. (Ed.) (2002). *Hititler Ve Hitit İmparatorluğu 1000 Tanrılı Halk: Diehethiter Ve Ihr Reich Dasvolk Der 1000 Götter*. Bonn: Kunst Ve Ausstellungshalle Der.

Kaçmaz-Levent, E. (2015). "Diyarbakır Arkeoloji Müzesi'nden "Antitetik Duran Kartal" Betimli Bir Urartu Damga Mührü". *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 10, 394-399.

Koşay, H. Z. (1951). *Türk Tarih Kurumu Tarafından Yapılan Alaca Höyük Kazısı: 1937-1939'daki Çalışmalara Ve Keşiflere Ait İlk Rapor/Les Fouilles D'alaca Höyük Entreprises Par La Societe D' Histoire Turque; Rapport Preliminaire Sur Lestrav Aux En 1937-1939*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Kulakoğlu, F. Ve Öztürk, G. (2015). "New Evidence For İnternational Trade İn Bronze Age Central Anatolia: Recently Discovered Bullae At Kültepe- Kanesh". *Antiquity Journal*, Vol. 89, 343.
Lohmann, T. (2003). *Studien Zu Kaiser Zeitlichen Grab- Und Votifreliefs Aus Phrygien*. Basel: Art Print.
Notroff, J.-O. Dıetrıch-K.Schmıdt (2016). "Gathering Of The Dead? The Early Neolithic Sanctuaries Of Göbekli Tepe, Southeastern Turkey." Ch. 5, S. 65-81. *Death Rituals, Social Order And The Archaeology Of Immortality İn The Ancient World. "Death Shall Have No Dominion"*, (Eds) J. Renfrew, M.J.Boyd, I. Morley, Cambridge University Press, New York.
Özgüç, N. (1968). *Kaniş Karumuıb Katı Mühürleri Ve Mühür Baskıları/Sealsandsealımpressions Of Level Ibfrom Karum Kanish*. Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
Özgüç, T. (1955). "Kültepe Hafriyatı 1954 Iı. Kat Eserleri", *Belleten* Xıx, 445- 454.
Peters, J.-K.Schmıdt (2004). "Animals İn The Symbolic World Of Pre-Pottery Neolithic Göbekli Tepe, South-Eastern Turkey: A Preliminary Assessment" *Anthropozoologica* Sayı 39/1, S.179-218.
Rodenwalt, G. (1919). "Zeus Bronton". *Jahrb. D. Kais. Deıtsch. Arch. Inst*. 34, 79.
Schmıdt, K. (2010). "Göbekli Tepe – The Stone Age Sanctuaries. New Results Of Ongoing Excavations With A Special Focus On Sculptures And High Reliefs" *Documenta Praehistorica* Sayı Xxxvıı, 239-256.
Yıldırım, R. (1989). *Urartu İğneleri*. Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Katkı Belirtme

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesine, Eyyübiye Belediyesine, Haliliye Belediyesine ve Karaköprü Belediyesine araştırmalarımıza yaptıkları katkılardan dolayı teşekkür ederiz.

Resim 1. Kartalın bulunduğu kutsal alanın güneyden görünümü (Foto. Semih Mutlu).

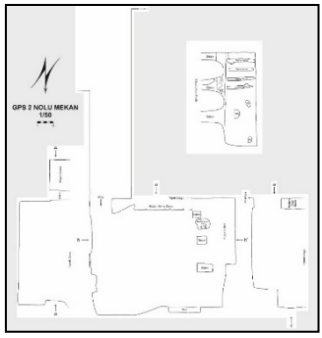

Çizim 1. Kartalın Bulunduğu Kutsal alanın planı
(Çizim. Semih Mutlu).

Resim 2. Kutsal Alanın İç Bölümü
(Foto. Semih Mutlu).

Resim 3. Kutsal Alan İçinde Ele Geçen Kartal Figürü
(Foto. Semih Mutlu).

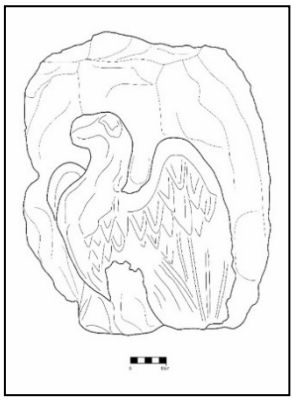

Çizim 2. Kutsal Alan İçinde Ele Geçen Kartal Figürünün Çizimi
(Çizim. Semih Mutlu).